

Adroddiad i gyfarfod Llawn Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod: 7fed o Ragfyr, 2023
Teitl: Strategaeth Iaith Gwynedd 2023 - 2033
Aelod Cabinet: Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn
Swyddog Cyswllt: Ian Jones
Pennaeth Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Gofynnir i'r Cyngor Llawn fabwysiadu Strategaeth Iaith 2023-2033.

2. Y RHESWM PAM FOD ANGEN Y PENDERFYNIAD

Gan fod cyfnod y Strategaeth Iaith bresenol (Cynllun Hubu'r Gymraeg yng Ngwynedd) yn dod i ben, mae disgwyl i'r strategaeth iaith nesaf gael ei chyhoeddi ar gyfer Gwynedd erbyn diwedd 2023.

3. CYFLWYNIAD

- 3.1 Gosodir gofyn ar y Cyngor o fewn Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) i lunio strategaeth 5 mlynedd sydd yn nodi sut y maent yn bwriadu mynd ati i hyrwyddo a hybu defnydd o'r Gymraeg o fewn y sir, a sut mae'n bwriad cyfrannu at amcanion cenedlaethol Cymraeg 2050 i gynyddu nifer siaradwyr Cymraeg.
- 3.2 Gan fod cyfnod y strategaeth hybu bresennol yn dod i ben yn yr Hydref, dechreuwyd ar broses adolygu yn gynnar yn 2023. Cynhaliwyd sesiynau trafod yn ystod mis Ionawr gydag aelodau Cabinet, aelodau'r Pwyllgor Iaith ac aelodau

Fforwm Iaith Gwynedd er mwyn hel syniadau a chael eu mewnbwn ar gynnwys posib y strategaeth.

- 3.3 Lluniwyd drafft ymgynghori o'r strategaeth newydd ar sail y trafodaethau hynny a chynhaliwyd cyfnod ymgynghori ar y strategaeth ddrafft rhwng **17 Ebrill a 21 o Fai 2023**.
- 3.4 Cafodd y strategaeth ddrafft, felly, ei chreu fel dilyniant i waith y strategaeth bresennol (*Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd 2018-23*) er mwyn adlewyrchu ymrwymiad y Cyngor i hybu a hyrwyddo'r iaith ar draws y sir ac i fodloni'r gofynion statudol a osodir o fewn Safonau'r Gymraeg. Y weledigaeth yw creu strategaeth gynhwysol sy'n ceisio cynyddu defnydd o'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau.

4. CRYNODEB O GANFYDDIADAU'R YMGYNGHORIAD

- 4.1 Lluniwyd holiadur, oedd yn gofyn nifer o gwestiynau er mwyn casglu barn y cyhoedd ar gynnwys y strategaeth ddrafft, yr amcanion oedd wedi eu nodi, a'r meysydd gweithredu oedd yn cael eu hawgrymu.
- 4.2 Cafwyd **159 o ymatebion** i'r ymgynghoriad ar lein, ac mae'r adroddiad dadansoddi sydd wedi ei gyflwyno yn **Atodiad 1** yn adlewyrchu'r ymatebion hynny. Derbyniwyd 1 ymateb dros e-bost (nad oedd yn dilyn y templed cwestiynau ymgynghori).
- 4.3 Cafwyd trawstoriad da o ymatebion o bob rhan o'r sir. Roedd rhan fwyaf yr ymatebwyr rhwng 35 a 74 oed. Dim ond 3 ymateb gafwyd gan bobl dan 34 oed, sydd ychydig yn bryderus, a bydd angen i ni ystyried yn ofalus sut yr ydym yn casglu barn y garfan yma o'r gymuned yn y dyfodol.
- 4.4 Yn gyffredinol, roedd yr ymateb i gynnwys y strategaeth ddrafft yn dda. Roedd y gyfradd gytuno ar gyfer ffrydiau gwaith pob maes gweithredu yn uchel. Roedd 72.3% o'r ymatebwyr yn cytuno gyda'r bwriad i ganolbwyntio ar gynyddu cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg.

- 4.5 O ran y themâu cyffredin oedd yn codi o'r ymatebion, roedd sicrhau cyfleoedd digonol ac addas i bobl ddysgu Cymraeg ac i fagu hyder wrth siarad Cymraeg yn thema a gododd yn rheolaidd, ac mewn ymateb i sawl cwestiwn. Roedd sylwadau llai cadarnhaol megis na ddylai'r Cyngor ddefnyddio'r Gymraeg fel ffordd o wahaniaethu, ac na ddylid gwastraffu adnoddau prin ar yr iaith hefyd yn themâu a gododd fwy nag unwaith.
- 4.6 Cyflwynwyd dadansoddiad o'r ymgynghoriad i'r Pwyllgor Iaith ar 27 Mehefin a rhoddwyd cyfle i'r aelodau gynnig unrhyw sylwadau ar y cynnwys a'r ymatebion ac am addasiadau posib i'r strategaeth derfynol mewn ymateb i'r ymgynghoriad.

5. ADDASIADAU

- 5.1 Er bod nifer o sylwadau wedi eu derbyn yn yr holiaduron, prin oedd yr awgrymiadau neu syniadau ymarferol oedd yn cael eu cynnig y gellir eu hychwanegu at y strategaeth derfynol. Cafwyd cynnig penodol gan Adra i gydweithio ar eu Strategaeth Gymunedol, a bydd trafodaeth bellach yn cael ei chynnal am hynny cyn ychwanegu targed at y rhaglen waith. Man addasiadau sydd wedi eu gwneud i'r strategaeth ar y cyfan felly,
- 5.2 Mae newidiadau wedi eu gwneud i adran 4.2 (sydd wedi ei ailenwi o'r drafft o Heriau i Dylanwadau ar ddefnydd iaith) er mwyn ymateb i'r pwysigrwydd a roddwyd ar rai materion yn yr ymgynghoriad. Teimlwyd bod angen rhoi sylw penodol i agweddau pobl, ac hefyd i'r heriau economaidd sydd yn effeithio ar ddefnydd o'r Gymraeg. Penderfynwyd bod cynnwys y rhain yn bwysicach na'r darnau am heriau demograffig a sylfaen tystiolaeth yn sgil sylwadau yn yr ymgynghoriad.
- 5.3 Y prif addasiad a wnaed yn sgil yr ymgynghori oedd rhoi mwy o sylw i dechnoleg o dan bob maes gweithredu gan bod nifer wedi ei nodi fel her ymhob maes. Er ein bod wedi bwriadu i dechnoleg gyfeirio at y rychwant cyfan o ffyrdd y mae technoleg yn rhan o'n bywydau, o hunanwasanaeth, apiau i ddefnydd o'r we a chyfryngau cymdeithasol, mae'n ymddangos nad oedd hyn yn gwbl glir yn y drafft ymgynghori ac roedd nifer o ymatebwyr wedi nodi dylanwad cyfryngau

cymdeithasol fel her felly bydd angen ystyried a oes yna unrhyw gamau penodol y gallwn eu cymryd i geisio cynyddu presenoldeb y Gymraeg ar gyfryngau cymdeithasol wrth ddatblygu'r rhaglen waith.

- 5.4 Cyflwynwyd canlyniadau'r ymgynghoriad i gyfarfod o Gabinet Cyngor Gwynedd ar y 10fed o Hydref, 2023 er eu sylwadau. Cafodd yr addasiadau eu cefnogi yn unfrydol. Mae copi o'r Strategaeth Iaith yn dilyn yr addasiadau uchod i'w weld yn **Atodiad 2**, er ei fabwysiadu.

6. GWEITHREDU A MONITRO'R STRATEGAETH

- 6.1 Mae rhaglen waith gychwynnol wedi ei llunio ar gyfer y strategaeth sydd yn adlewyrchu rhai o'r cynlluniau sydd ar waith ar hyn o bryd i fynd i'r afael a'r amcanion. Rhaid pwysleisio bod hon yn rhaglen waith fyw, gyda phrosiectau a thargedau yn cael eu hychwanegu wrth iddynt gael eu hadnabod. Bydd trafodaethau pellach yn cael eu cynnal gyda gwasanaethau a phartneriaid ynghylch y rhaglen waith dros y misoedd nesaf. Gellir gweld copi o'r rhaglen waith gychwynnol ar ffurf drafft yn **Atodiad 4**.
- 6.2 Bydd angen sicrhau bod cyllideb ddigonol ar gael i weithredu prosiectau'r rhaglen waith a chyflwyno bidiau am arian pan fo hynny'n briodol drwy'r system bidiau corfforaethol. Bydd y rhaglen waith yn cael ei hadolygu yn rheolaidd. Bydd adrannau yn adrodd ar eu cyfraniadau fel rhan o'u hadroddiadau blynyddol i'r Pwyllgor Iaith, a disgwylir iddynt fod rannu data gyda'r Uned Iaith a Chraffu ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Bydd yr Uned Iaith a Chraffu yn diweddarau'r Cabinet ar gynnydd y rhaglen waith a gweithrediad y Strategaeth fel rhan o'u hadroddiad blynyddol am y maes iaith.

7. RHESYMEG A CHYFIAWNHAD DROS ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 7.1 Gosodir gofyn ar y Cyngor o fewn Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) i lunio strategaeth 5 mlynedd sydd yn nodi sut y byddwn mynd ati i hyrwyddo a hybu defnydd o'r Gymraeg o fewn y sir. Gan fod cyfnod y Strategaeth Iaith bresenol (Cynllun Hubu'r Gymraeg yng Ngwynedd) yn dod i ben, mae disgwyl i'r strategaeth iaith nesaf gael ei chyhoeddi ar gyfer Gwynedd erbyn diwedd 2023.

7.2 Asesiad Effaith

Mae asesiad effaith wedi ei lunio ar gyfer y strategaeth sydd yn rhagweld effaith gadarnhaol ar boblogaeth Gwynedd. Mae'r asesiad yn cydnabod y posibilrwydd y gallai rhai trigolion deimlo eu bod yn profi effeithiau negyddol, yn gysylltiedig efo nodweddion hil ac anabledd, ac yn nodi sut y mae'r strategaeth yn ceisio sicrhau cyfle cyfartal i bob un o drigolion Gwynedd gael gweld, dysgu a defnyddio'r Gymraeg. Mae'n nodi bylchau o ran y sylfaen tystiolaeth, a hynny yn bennaf oherwydd diffyg asesiadau effaith unigol ar rai prosiectau sydd wedi eu cynnwys yng Nghynllun y Cyngor ac oherwydd nad yw data Cyfrifiad 2021 wedi ei ddadansoddi yn llawn eto. Mae hefyd yn nodi bwlch tystiolaeth yn sgil diffyg ymateb gan bobl ifanc i'r ymgynghoriad.

7.3 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ynglŷn â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus sydd wedi ei anelu at gyflawni 7 o nodau llesiant sef Cymru sydd yn llewyrchus, gydnherth, iachach, mwy cyfartal gyda chymunedau cydlynus a diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu a sy'n gyfrifol ar lefel byd eang. Mae'r Strategaeth wedi ei baratoi gan ddal sylw at y gofynion yma ac yn unol a'r 5 ffordd o weithio.

7.4 Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Mae'r Cyngor yn ddarostyngedig i dyletswyddau sector gyhoeddus dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 (gan gynnwys dyletswyddau sector gyhoeddus Cymreig). Yn unol a'r dyletswyddau cyfreithiol yma wrth wneud penderfyniadau mae rhaid i'r Cynghorau dalu sylw dyledus i'r angen (1) i ddiddymu gwahaniaethu anghyfreithiol (2) hyrwyddo cyfle cyfartal a (3) meithrin perthnasau da ar sail y nodweddion gwarchoddedig a dal sylw dyledus at y dyletswydd cymdeithasol economaidd dan Adran 1 o'r Ddeddf. Paratowyd asesiad ardrawiad cydraddoldeb sydd wedi ei atodi yn **Atodiad 3**. Nid yw yr asesiad yn adnabod unrhyw ardrawiad negyddol penodol yn deillio o'r penderfyniad.

8. **BARN SWYDDOGION STATUDOL:**

i. Y Swyddog Monitro:

Rwy'n fodlon gyda priodoldeb y penderfyniad a geisir

ii. Y Pennaeth Cyllid:

Nid oes gennyf sylwadau ar gynnwys y Strategaeth o safbwynt priodoldeb ariannol.

Mae paragraff 6.2 o'r adroddiad yn cyfeirio at yr adnoddau fydd ar gael yn y dyfodol er mwyn cefnogi'r Strategaeth; mae trefniadau penodol yn eu lle yn yCyngor er mwyn cyflwyno ceisiadau am adnoddau ychwanegol a disgwyliaf bydd unrhyw gais am adnoddau i gefnogi'r Strategaeth laith yn cael eu cyflwyno yn unol â'r trefniadau hynny.

Atodiadau sydd wedi eu cynnwys gyda'r adroddiad hwn:

Atodiad 1: Dadansoddiad o ganlyniadau Ymgynghoriad Strategaeth laith

Atodiad 2: Strategaeth laith 2023 - 2033

Atodiad 3: Asesiad Effaith Strategaeth laith

Atodiad 4: Rhaglen Waith Gychwynnol Strategaeth laith